

مدیریت خانواده

تهیه کننده:

فاطمه آذر خرداد

مشاور آموزشکده فنی و حرفه ای دختران زاهدان

مدیریت
خانواده

و من آیاته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا
اليها و جعل بينكم مودةً و رحمةً» (روم، ۲۱)
«یکی از نشانه‌های قدرت خداوند این است که برای
شما از جنس خودتان همسر آفریده تا وسیله سکون و
آرامش شما باشد و در میان شما دوستی و رحمت
قرار داده است».

مدیریت
خانواده

انسان بر حسب فطرت، جمع طلب است و به طور طبیعی از انزوا و تنهایی گریزان است. به همین لحاظ تا قبل از تشکیل خانواده، به خانواده‌ای که در آن متولد شده، وابستگی شدید دارد و بعد از آن، در اولین فرصت مناسب، خود تشکیل خانواده می‌دهد و به آن وفادار می‌ماند. همچنین، تعلقات انسان به محیط و افرادی که با آن‌ها مانوس شده، به طور فطری انسان را پایبند می‌کند؛ گرچه به ظاهر امری اکتسابی به نظر می‌رسد، اما جذبه‌ای از درون است.

مدیریت
خانواده

▶ رابطه‌ی اخلاق و خانواده، رابطه‌ای کاملاً مستقیم و الزامی است؛ زیرا جز در محیط امن و سازنده‌ی خانواده، انسان هرگز قادر به کسب آگاهی، کمال و رفع نواقص از نفس و رفتار خود نمی‌باشد. بنابراین، انسان که جویای کمال و گریزان از ضعف و نقص است، طالب حضور در خانواده و تحکیم روابط اعضای آن می‌باشد. به طور کلی، استواری و محکم بودن خانواده‌ها، حاصل پایبندی‌های اخلاقی اعضای آن و پرهیز از کج‌خلقی و فساد است؛ حتی در میان خانواده‌هایی که چندان پایبند به احکام الهی نمی‌باشند.

روابط اعضا در خانواده نیز، متأثر از ادبیات محیط و
آموخته‌های غیرمستقیمی است که از اطراف دریافت
می‌شود. صبوری، مدارا، حفظ عفت، پایبندی به
خانواده و همسر یا برعکس پرخاشگری، عدم
سازش، طغیانگری و بی‌بندوباری از ویژگی‌هایی است
که خانواده‌ها تا حدود زیادی از محیط خود
می‌آموزند. بنابراین، یکی از عوامل مؤثر در تحکیم
روابط خانواده، داشتن محیطی سالم و هدایتگر است.

اقتصاد ضعیف، خانواده‌های فقیر در پی خواهد داشت و روابط در خانواده‌ی فقیر با خانواده‌ی بی‌نیاز متفاوت است. در چنین خانواده‌هایی، تلاش پدر به تنهایی جوابگو نیست؛ مادر مجبور به کار در خارج از منزل است و گاه فرزندان نیز وارد بازار کار می‌شوند. این تلاش همگانی، اگر همراه با فرهنگ اشتغال جمعی نباشد و مادران و پدران نسبت به تنظیم روابط عاطفی با یکدیگر و فرزندان توجه نداشته باشند و در صدد جبران برنیایند، در فرهنگ روابط اعضا مؤثر خواهد افتاد و در خانواده ایجاد فاصله و تنهایی خواهد کرد.

مدیریت
خانواده

«هر قدر اقتصاد و زندگی خانوادگی توسط زنان بیشتر اداره شود، قدرت اجتماعی آنها نیز در خانواده بیشتر خواهد شد و اشتغال در کار خارج از خانه، در چگونگی روابط عاطفی آنها با اعضای خانواده اثر می‌گذارد و هر قدر نظام جدید خانواده تغییر شکل پیدا می‌کند، روابط عاطفی ضعیف‌تر می‌شود.»

اما اقتصاد در روابط خانواده‌های غنی نیز، به گونه‌ای دیگر تأثیرگذار است. در این قشر نیز اگر داشتن ثروت و امکانات رفاهی فراوان، همراه با فرهنگ‌سازی نباشد و به فرهنگ صحیح مصرف توجه نشود، سرگرمی افراد به تأمین خواسته‌های متنوع و متلون خود در داخل و خارج از منزل، موجبات ازهم‌گسیختگی روابط را فراهم می‌آورد؛ زیرا ناخواسته از لحظات همنشینی، هم‌زیستی و هم‌کلامی کمتر شده و از وابستگی‌های عاطفی - روانی نیز کاسته می‌شود.

خانواده، جامعه‌ی کوچکی است که نیازمند مدیریت است. بهترین نمود مدیریت خانواده، در تثبیت نقش‌هاست. زن و مرد مسلمان، در سایه‌ی ازدواج، پیمان وحدت بسته‌اند و دست بیعت بر ایجاد محیطی سرشار از تفاهم و رشد داده‌اند. آن‌ها بنیانگذار یک خانواده و یک نسل انسانی هستند. لازمه‌ی دستیابی به این هدف مقدس، آن است که در یک نظام صحیح، موقعیت هر فرد طراحی و تعیین شود و بپذیرد که نسبت به دیگری حقوقی دارد و در قبال آن وظایفی را متعهد می‌شود. مرد همسر و پدر خانواده است و حق همسری و پدری دارد؛ پس باید حقوق او در جایگاهش رعایت شود و زن نیز همسر و مادر خانواده است و باید حقوق او نیز در هر دو جایگاه محفوظ باشد. در این میان، انتظارات افراد از یکدیگر برحسب نقش‌ها تعدیل می‌شود. فرزندان باید پدر را در جایگاه پدری باور کنند؛ نه خدمت‌گزار و بانک خانواده و مادر را نیز در جایگاه مادری باور کنند؛ نه خدمه‌ای با محبت و سخت‌کوش. همسران نیز باید موقعیت یکدیگر را در نظر داشته باشند. البته همکاری و کمک به دیگری در خانواده، به معنای تزلزل یا جابجایی نقش‌ها نیست و اختلاف سلیقه هم امری پذیرفته است. در خانواده قرآنی، پدرسالاری، مادرسالاری یا فرزندسالاری معنا ندارد. همه تابع حق‌اند و عدالت.

مدیریت
خانواده

حفظ شئون فردی

گاه زوجین به نحوی در نقش خانوادگی خود فرو می‌روند که خود را فراموش می‌کنند. مادر فقط مادر است برای فرزندان و همسر است برای شوهرش و حقوق خویش را از یاد برده است یا پدر تنها در فکر ایفای نقش پدری و همسری است و کاملاً از نیازهای خود غافل مانده است؛ در حالی که هر دو باید بدانند که زمانی یک کانون فعال و پویا خواهند داشت که هویت شخصی آن‌ها به طور کامل حفظ شود. شناخت حقوق و وظایف در رشد و تعالی همسران و ایفای مسئولیتشان نسبت به غیر، بسیار مؤثر است. بنابراین، زن و مرد باید علاوه بر اهتمام به نقش‌های خویش، تأمین خواست‌ها و نیازهای خود را نیز جزو عوامل تحکیم و تعالی بخش خانواده قلمداد کنند. عبادت، کسب کمالات معنوی و اجتماعی، سلامتی جسمانی و روانی، داشتن روابط دوستانه و اجتماعی در حد لزوم، تفریح، ورزش، سفر، ارتباط منطقی با خانواده و نزدیکان و... همه باید در دستور کار زن و مرد به طور منظم و مثمر ثمر وجود داشته باشد. نادیده گرفتن این نیازها به بهانه‌ی مخدوش شدن مسئولیت‌ها، نه تنها معقول نیست، بلکه یک نوع کاستی در خانواده است و در دراز مدت بر روابط خانواده اثر سوء دارد

مدیریت
خانواده

آشنایی و پایبندی به تعهدات حقوقی و اخلاقی

خانه با هر محیط دیگر متفاوت است و خانواده متمایز از هر جمع دیگری است. خانه، مسکن و مأمن اهل آن است و هیچ عاملی نباید امنیت و سکونت آن را آشفته سازد. زن و مرد بیش از هر وظیفه‌ی دیگر، مسئول ایجاد و حفظ این امنیت و آرامش‌اند و هیچ کس جز آن دو توان این مهم را ندارد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز این تکلیف را از زن و مرد به طور یکسان خواسته است. به موجب ماده ۱۱۰۴ قانون اساسی، «زوجین باید در تشیید مبانی خانواده و تربیت اولاد خود به یکدیگر معاضدت نمایند.» این حکم قانونی، تکلیف الهی یک خانواده‌ی مسلمان است؛ یعنی اطاعت از آن عبادت حق است و اجر اخروی دارد و ترک آن مخالفت با حکم الهی است.

مدیریت
خانواده

زندگی انسان باید در یک چارچوب مدون و مشخص، با تعیین دقیق وظایف، حدود، تکالیف و اختیارات اداره شود. در محدوده‌ی خانواده که کوچک‌ترین واحد جامعه است، باید بر حسب استعداد، روحیات و ظرفیت افراد، تقسیم وظایف شود. خداوند این تقسیم‌بندی را در خانواده با واگذاری ریاست آن به مرد و تمکین به زن قائل شده است که گرچه به ظاهر جانب مردان را گرفته است، لکن در یک نظام جامع حقوقی، با ملاحظه همه‌ی جوانب و نتیجه نهایی، عدالت به طور دقیق رعایت شده است؛ به شرط آن که مرد و زن در محدوده‌ی الهی گام بردارند.

خانواده محفلی است روحانی که اگر همه‌ی اعضا موظف به وظایف خود و متعهد بر رعایت حقوق دیگران باشند، به تجلیگاه اراده‌ی حق، مظهر یگانگی و توحید عملی تبدیل خواهد شد. حسن معاشرت مرد با زن، تمکین و مدارای زن، تربیت فرزندان، اطاعت فرزندان و... همان هدف کلی از خلقت «و ما خلقت الجن والانس الا ليعبدون» (ذاریات، ۵۶) را در این فضای ملکوتی محقق خواهد کرد. زن در این محیط است که می‌تواند در سایه‌ی جهاد اکبر (جهاد المرأه، حسن التبعل)، زمینه تعالی خود، تربیت فرزندان و نسل‌های توحیدی را فراهم آورد.

از ویژگی‌های انسان، تمایل و نیاز او به معاشرت است و از معاشرت، جز محبت دیدن و محبت ورزیدن انتظار ندارد؛ چرا که خلقت انسان بر اساس عشق و محبت بوده و همین بهترین انگیزه‌ی او در هر گونه تلاشی است. گرچه انسان عموماً در تشخیص عشق حقیقی به بیراهه می‌رود، اما عشق‌های صوری و حتی باطل هم این خاصیت را دارند که انسان را به تکاپو وا دارند و امیدوار و مجذوب کنند

مدیریت
خانواده

خداوند قرآن شرط رسیدن به حیات طیبه و دخول در بهشت و دریافت اجر اعمال را، ایمان و عمل صالح ذکر می‌فرماید و این دو، تنها در محیطی چون خانواده کسب می‌شود. اسلام، زن و مرد را در کسب حقوق معنوی و کسب خیر و شر به تمام معنی مساوی با یکدیگر می‌داند.

مدیریت
خانواده